

Emakume ijitoen aurkako indarkeriak hamaika ardatz

Emakume ijitoek pairatzen duten arrazakeria edo diskriminazio espezifikoa iri egiten dio erreferentzia *genero antitziganismo* kontzeptuak. Halere, gizaratek oro har ezagutzen ez duen eta emakume ijitoak oraindik eraikitzen ari diren kontzeptua da, AMUGE eta Romi Berriak elkarleen arabera. Aurrerapausoak eman asmoz, Genero Antitziganismoari buruzko I. Nazioarteko Kongresua burutu dute urriaren 3a eta 5a bitartean Bilbon. Emakume ijitoek pairatzen duten indarkeria sistematikoa izan dute aztergai, perspektiba anitzetatik.

 JONE GARTZIA

Aretoa entzulez eta hizlariz beteta. Emakume ijitoak nagusi, baina ijito ez garenontzako eta gizonentzako lekua ere baze goen. Izan ere, urriaren 5a Genero Antitziganismoari buruzko I. Nazioarteko Kongresuaren hirugarren eta azken eguna zen eta, aurreko biak ez bezala, publiko osoari irekitako jardunaldia izan zen. Lehenengoan pertsona ijitoek baino ez zuten parte hartu eta bigarrenean soilik emakume ijitoek. Azken egunean, aldiz, aretotik kanpo ere izango zen nor edo nor saioari so, *streaming* bidez eman baitzuten ekitaldi osoa.

AMUGE Euskadiko emakume ijitoen erakundeak eta Romi Berriak berdintasunaren aldeko gazte ijitoen elkaratek antolatu zituzten jardunaldiak. Hiru egun mamitsuetan nazioarteko jende andana elkartu zuten hizlarien eta parte-hartzaileen artean: Errumaniatik, Alemaniatik, Portugaletik, Latinoamerikatik, Albaniatik, Herrialde Katalanetatik, Madrildik, Aragoitik eta Andaluziatik gerturatu ziren, besteak beste, genero antitziganismoari adar anitzetatik heltzeko. Giza eskubideen urraketak, politika publikoak, interseksionalitatea, aniztasun funtzionala, etnosexismoa eta memoria historikoa izan ziren landutako gai batzuk, erromani ikastaro bat eta gurutu.

Genero antitziganismoa emakume ijitoek pairatzen duten matxismo espezifikoa dela azaldu zuen Noemi Amaya AMUGEko kideak. “Nahita egindako baldintzapena da”, zehaztu zuten Andrea Zufiaurrek eta Alejandra Morenok. “Gizatasuna kentze horrek amorruta, ezintasuna, sufrimendua, tristura, mina eta haserre handia eragiten ditu”. Jardunaldiotan bizipen propioetatik indarkeria hori zehazten ahalegindu ziren, definizio itxirik lortu ez bazuten ere. Sandra Herediak esan bezala, milaka urtetan *romafobia* [antitziganismoa izendatzeko terminoa hau ere] gogorra pairatu dute eta “ezinezkoa da goiz erdian definitzea”. Eztabaida, gainera, kontzeptuan ere badago: *genero antitziganismo* ala *antitziganismo interseksionala* deitu. Definizio horren bilaketan bi alderdi planteatu zituzten: alde batetik, emakume ijitoen artean gogoeta egiteko eta pentsamendua eraikitzeke lana eta, bestetik, lana eta elkarrizketa gainerako gizarate euskaldunarekin.

Horretarako baliatu zuten azken saioa. Aurreko bi egunetako ondorioak aurkezteko plaza izan zen, baina sormenak ere izan zuen lekua. Bi orduko saio indartsuaren ondotik etorri ziren Silvia Agüeroren *Gaztelu bat bezalako ijitoa* bakarriketa eta Gure Golé emakume ijito feministen koroa. Hiru eguneko

nazioarteko jardunaldi aitzindariak antolatu izanagatik ere, nekea ez zen inon ageri. Bai ordea indarra, kemenata, zirrara eta, nola ez, amorruta eta aldarrikapena.

ONDORIOAK PLAZARA

Esan bezala, jardunaldien bigarren egunean emakume ijitoek izan zuten protagonismoa. Taldeka banatu ziren indarkeria transistemikoei, enpleguari, gizarate eskubideei, hezkuntzari, osasunari eta gorroto diskurtsoei buruz gogoetatzeko. Plazaratu zituzten ondorioen artean bat nabarmentzen has-tearren, “hausnartzen jarraitzeko” espazioen beharra dago. “Aspaldi genuen honen inguruan eztabaidatzeko beharra”, adierazi zuten espazio ez-mistoak aldarrikatzearekin batera. Tamara Clavería Amugeko koordinatzaileak askatasunez adierazteko eta pentsamendu propioa garatzeko konfiantzazko guneak ezinbestekoak direla aipatu zuen, eta horiek exijitzen jarraituko dutela. “Asko dugu esateko”, azpimarratu zuten María Hernándezek bere hitzartzean, eta María Filigrana Fakali elkarateko kideak gogorarazi zuen: “Ez da orain feminismoak atentzioa eman digula eta honi buruz hausnartzen hasi garela, feminismoak mendeetan zeharkatu gaitu eta beti izan gara feministak, mugimendua bera jaio aurretik ere”.

AMUZE | ROMI BERRIAK

Etengabe eztabaidatzeko prestutasuna izan arren, argi azaldu zuten genero antiziganismoaren karga ez dela soilik eurena. Herri ijito osoaren babes eta ijito ez direnek osatutako mugimendu sozialen aliantzak aldarrikatu zituzten behin baino gehiagotan. Hernándezek, esaterako, harrিতuta azaldu zuen kaleko merkaturen baimenen % 80 emakumeen izenean egon arren, beste sektore feminizatuek jasotzen duten haina babes ez dutela sumatzen esparru horretan lan egiten dutenek.

Pixkanaka, hitza hartu zuten emakume guztien artean, hainbat esparrutan ijito izateagatik pairatzen dituzten diskriminazioak aletu zituzten, jazarpena sistematikoa dela nabarmenduz eta antiziganismoa giza eskubideen urraketa dela gogoraraziz. Indarkeria transistemiak dela nabarmendu zuten, eta klaseak, erlijioak, orientazio sexualak, migrazioak, lurraldetasunak, aniztasun funtzionala izateak... eragina duela diskriminazioak gurutzatzerako orduan.

Mendeetan zehar bizi izandako jazarpen kulturala ere nabarmendu zuten: hizkuntza-zapalkuntzarekin, janzkeraren bitartez edo hezkuntzaren bitartez, adibidez. Horri gehitu behar zaizkio industria kultural eta musikalaren apropiazio kulturala eta horren bitartez zabalduetako klixekak.

Infantilizazioa eta gutxiespena, ordea, edonon nabaritzen dituzte: hezkuntzan, osasun-sisteman, enplegarritasun planetan... Azken hori Hernándezek adierazi zuen: "Enplegarritasunaren fokua gure gainean jarri dute: lan elkarriketa batean nola jantzi eta nola hitz egin erakusten digute, baina errealitatea bestelakoa da, enpresek ez gaituzte kontratatzen arrazistak direlako".

Egozten zaizkien estereotipoak buruz ere aritu ziren: "Gureganako espektatiba falta, lapurtzat hartzea, gure seme-alabak zaintzen ez ditugun ideia...". Aurreiritziek, gainera, badute genero izaera: emakumeak otzan eta engainatzailetzat hartzen dituzten bitartean, gizonak biolentotzat eta matxistatzat hartzen dituzte. Horrek guztiak, alde batetik, jaiotzatik gutxietsiak sentitzen diren neskatuen bizitza zeharo markatzen du eta, bestetik, gorroto diskurtsoei eta delituei bidea irekitzen dio.

AURRERA JARRAITZEKO DEIA

Bizipenak izan dituzte teoria eraikitze oinarri. Aurkeztutako diskriminazioaren aurrean proposamen ugari eta zehatzak egin zituzten. Hezkuntzan, esaterako, profesionalen formakuntza, eskola publikoaren aldeko apustua, zor historikoaren erreparazioa eta komunitate osoaren inplikazioa aldarrikatu zituzten. Osasunean, bestalde, herri ijitoaren jakintzak eta ohi-

turak balioan jartzea eta aintzat hartzea eskatu zuten, formakuntza interkulturalaren bidez elkarlaguntzaren eta elkartasunaren balioak mantentzearekin batera.

Enplegu eta gizarte eskubideen arloan, sinpleki, pobreziarik gabeko bizitzarako eskubidea jarri zuten mahai gainean: lanpostuetara iristeko eta hauek mantentzeko trabak kenduz, autoenplegurako erraztasunak jarriz eta dirulaguntzen baldintzapena ezabatuz. Gorroto diskurtsoen aurrean, jendartearen eta komunikabideen erantzukizuna azpimarratzeaz gain, erasoei erantzuteko eta ez isiltzeko beharra azpimarratu zuten.

"Proiektu politikoari jarraipena eman behar diogu eta eztabaidan sakondu", argi esan zuen Herediak. Horretarako aniztasuna eta bizipenen konplexutasuna aintzat hartu behar dela azpimarratu zuen, bai eta kide beltz eta indigenengandik asko dutela ikasteko ere. Esker hitz amaigabeen artean, batasunerako beharra azpimarratu zuten.

Claveriak eman zion saioari amaiera nazioarteko aliantza sendorako deia eginez: "Duela hiru urte Euskal Herriko V. Jardunaldi Feministetan parte hartu genuenean nazioarteko aliantza sendo honetara batzeko deia egin genizuen. Horizontala izatea nahi dugu, baina protagonistak emakumeak gara. Dokumentu bat zabalduko dugu eta aliantza honetara atxikitzeko eskatzen dizuegu". ●